

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้
ชุดสร้างสรรค์งานเอกลักษณ์ไทยด้วยใบตอง

ชุดที่ 11

พานบายศรี 3 ชั้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
(สาระเพิ่มเติม)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รุ่งทิพย์ ธนะทองพิทักษ์
โรงเรียนประทาย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

คำนำ

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ชุดสร้างสร้งงานเอกลักษณ์ไทยด้วยใบตอง มีด้วยกันทั้งหมด 12 ชุด คือ 1) เรื่อง ความรู้พื้นฐานการประดิษฐ์ใบตอง 2) เรื่อง งานใบตอง 3) เรื่อง ถาดใบตอง 4) เรื่อง แจกันใบตอง 5) เรื่อง ผอบใบตอง 6) เรื่อง กระถางใส่ของ 7) เรื่อง กระถางดอกไม้ 8) เรื่อง กระถางลอย 9) เรื่อง พานรับน้ำพระพุทธรณ์ 10) เรื่อง บายศรีปากชาม 11) เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น และ 12) เรื่อง โครงการมีรายได้ประยุกต์ใช้วัสดุแทนใบตองสด

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ 11 พานบายศรี 3 ชั้น เป็นบายศรีขนาดใหญ่ มีส่วนประกอบจำนวนมาก ใช้ในพิธีต่าง ๆ ตามประเพณีนิยม จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาและใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย (สาระเพิ่มเติม) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยใบความรู้และปฏิบัติงานตามใบงาน ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เข้าใจง่าย สามารถศึกษาค้นคว้า ฝึกปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง หรือศึกษาเป็นกลุ่ม และยังสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว และอยู่สังคมได้อย่างเป็นสุข

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนประทาย คณะครู และคณะครูผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนี้ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนี้จะประโยชน์สำหรับนักเรียน และผู้ที่สนใจ ได้เป็นอย่างดี

รุ่งทิพย์ ณะทองพิทักษ์

สารบัญ

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำแนะนำการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้	ค
หลักการและเหตุผล	ง
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	จ
สาระการเรียนรู้	จ
สาระสำคัญ	จ
แบบทดสอบก่อนเรียน	1
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	3
เนื้อหา	
☞ ใบความรู้ที่ 11 เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น	4
☞ ใบงานที่ 11 เรื่อง การประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น	6
แบบฝึกหัดที่ 11	20
เฉลยแบบฝึกหัดที่ 11	21
แบบทดสอบหลังเรียน	22
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	24
บรรณานุกรม	25

คำแนะนำการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ชุดสร้างสร้งงานเอกลักษณ์ไทยด้วยใบตอง

คำชี้แจง

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ชุดสร้างสร้งงานเอกลักษณ์ไทยด้วยใบตอง เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้ประกอบการจัดการเรียนในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

แนวปฏิบัติสำหรับครูผู้สอน

1. ศึกษาใบความรู้ ใบงาน ก่อนทำการสอนทุกครั้ง
2. การปฏิบัติงาน ครูควรสาธิตให้นักเรียนดูเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
3. ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงาน ครูควรสังเกตพฤติกรรมและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรแบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถเก่ง, อ่อน, ปานกลาง
5. กิจกรรมการเรียนรู้ เวลาสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

แนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน

1. ก่อนเรียนให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ก่อนเริ่มเรียน
2. การปฏิบัติกิจกรรม ใช้ใบงานเป็นแนวทางในการปฏิบัติและใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานที่แปลกใหม่ หลากหลาย
3. เรียนจบให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดและทำแบบทดสอบหลังเรียน
4. หากไม่เข้าใจมีข้อสงสัยให้ถามคุณครู หรือใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนี้ศึกษาปฏิบัติงานนอกเวลาได้ด้วยตนเอง หรือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มตามความสนใจ

พานบายศรี 3 ชั้น

หลักการและเหตุผล

บรรพบุรุษไทยเรามีฝีมือด้านการประดิษฐ์ใบตองเลื่องลือมาก จนกระทั่งสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะการประดิษฐ์พานบายศรีซึ่งเป็นของสูงเคียงคู่กับวิถีชีวิตประเพณีไทยมาแต่โบราณ ที่ได้สร้างสมมรดกอันล้ำค่าและอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังจวบจนทุกวันนี้ แม้ว่าสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยจะแปรเปลี่ยนไป แต่งานศิลปวัฒนธรรมการประดิษฐ์พานบายศรี ก็ไม่ได้จางหายไป ยังคงกลับมามีบทบาทสำคัญยิ่งในพิธีหรือประเพณีต่าง ๆ นอกจากนี้การประดิษฐ์พานบายศรียังทำให้ผู้ที่สนใจมีงานทำ มีอาชีพ มีรายได้ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้นได้
2. มีทักษะกระบวนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ชิ้นงานที่แปลกใหม่
4. นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สาระการเรียนรู้

- การประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น
- การเตรียมงานเพื่อประดิษฐ์พานบายศรี
- เครื่องสังเวทที่ใช้ในพานบายศรี

สาระสำคัญ

ใบตองเป็นวัสดุธรรมชาติมีอยู่ในท้องถิ่น สามารถนำมาประดิษฐ์สิ่งต่างๆที่ประโยชน์ เช่น พานบายศรี 3 ชั้น เพื่ออนุรักษ์งานเอกลักษณ์ไทยให้อยู่คู่กับคนไทยและสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ระหว่างเรียน ตลอดจนช่วยเหลือเศรษฐกิจของครอบครัวได้

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น
งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง

ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวแล้วทำเครื่องหมาย X ลงในกระดาษคำตอบ

1. วัสดุชนิดใดที่ใช้ยึดตัวบายศรีเพื่อเป็นฐานให้แข็งแรง ก. ก้านผักตบชวา หยวกกล้วย โฟม ข. ดันกล้วย ไม้เนื้ออ่อน ฟาง ค. ก้านกล้วย ดันตะไคร้ ง. ดันกก ดันตะไคร้ 2. ความหมายของขนมทองหยอดหมายความว่าอย่างไร ก. ความมีชีวิตที่ยืนนาน ข. ความเป็นหนึ่ง สมบูรณ์ ค. ความสุขสมบูรณ์ ง. ความมั่งมีเงินทอง	3. ข้อพิพาทประดิษฐ์พานบายศรีเสร็จเรียบร้อยแล้วนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ระหว่างเรียน ข้อใดคือวิธีการคิดราคาจำหน่ายสินค้าผลงานสำเร็จที่ถูกต้อง ก. ต้นทุน + กำไร $\Rightarrow$ ราคาขาย ข. ต้นทุน + ค่าดำเนินการ $\Rightarrow$ ราคาขาย ค. ต้นทุน + ค่าดำเนินการ + กำไร $\Rightarrow$ ราคาขาย ง. ต้นทุน + วัสดุอุปกรณ์ $\Rightarrow$ ราคาขาย 4. การพับตัวบายศรีเพื่อประดิษฐ์บายศรีข้อใดเป็นที่นิยมมากที่สุด ก. 5 ชั้น ข. 7 ชั้น ค. 9 ชั้น ง. 11 ชั้น
--	--

5. การรักษาชิ้นงานพานบายศรีให้มีความสดทนทาน ใช้ได้นาน ก้อข้อใด ก. ห่อชิ้นงานด้วยผ้าสาหลทบสองชิ้นชุบน้ำหมาด ๆ ข. คลุมด้วยถุงพลาสติกใหญ่หนา ๆ ค. คลุมด้วยผ้าเนื้อหนา ง. คลุมด้วยผ้าฝ้าย 6. ใบตองมีหลายชนิด แต่ใบตองที่นำมาประดิษฐ์พานบายศรี ได้แก่อข้อใด ก. ใบตองกล้วยหักมุก ข. ใบตองกล้วยหอมทอง ค. ใบตองกล้วยน้ำว้า ง. ใบตองตานี 7. เครื่องสังเวทที่ใช้ในพานบายศรี ที่มีชื่อเป็นมงคล ได้แก่อข้อใด ก. ขนมลอดช่อง ขนมตาล ขนมวัน ข. ขนมกล้วยฟู ขนมช้น ขนมทองหยิบ ค. ขนมทองหยิบ ทองหยอด ขนมครก ง. ขนมวัน ขนมช้น ขนมตะโก้	8. พานบายศรีมีประโยชน์อย่างไร ก. ใช้ใส่ขนมอาหารที่เป็นมงคล ข. ใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง ค. ใช้ในพิธีที่สำคัญประดับกระทงลอย ง. ใช้ในงานพิธีทางราษฎร เช่น คู่ขวัญรับขวัญ 9. การทำพิธีครอบครุ มีการทำอย่างไร ก. ครูสอนเรื่องการเช็ดใบตอง ข. ครูจับมือลูกศิษย์สอนพับใบตอง ค. ครูสอนเรื่องการประดิษฐ์ใบตอง ง. ครูสอนวิชางานประดิษฐ์ทั่วไป 10. การทำพานบายศรีจำเป็นจะต้องมีครูบายศรีหมายถึงใคร ก. ผู้ประดิษฐ์พานบายศรี ข. ผู้ที่ทำพิธีบายศรี ค. ผู้ที่รู้เรื่องบายศรี ง. ผู้ที่บูชาบายศรี

ตรวจคำตอบ

จากเฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน
หน้าถัดไปได้เรียนนะ ...

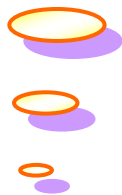

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น

งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.	ก
2.	ง
3.	ค
4.	ค
5.	ก
6.	ง
7.	ข
8.	ง
9.	ข
10.	ก

ใบความรู้ที่ 11

เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น

งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรามาดูความหมายของพานบายศรี
กันดีกว่านะ ...

พานบายศรี เป็นของสูงที่มีค่ายิ่งของชนชาวไทย ซึ่งคนในแถบลุ่มแม่น้ำโขงนั้น รู้จักการใช้พานบายศรีมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ชาวอีสานเรียกว่า พาวัว ซึ่งแต่เดิมนั้นพานบายศรีมีส่วนประกอบเพียง ชั้นน้ำและข้าวสารเท่านั้น แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและประยุกต์งานใบตองทำให้พานบายศรีมีความงดงามวิจิตรพิสดารยิ่ง ซึ่งพานบายศรีสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. พานบายศรีหลวง คือ พานบายศรีที่ใช้ในงานพระราชพิธี หรือใช้เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์
2. พานบายศรีราษฎร์ คือ พานบายศรีที่ใช้กับสามัญชนทั่วไป

การเตรียมงานในการประดิษฐ์พานบายศรี

1. นึกใบตองเพื่อประกอบส่วนต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 ตัวบายศรี ชั้นที่ 1 พับกลีบบายศรีและพับฝ้านูง
 - 1.2 ตัวบายศรี ชั้นที่ 2 พับกลีบบายศรีและพับฝ้านูง
 - 1.3 ตัวบายศรี ชั้นที่ 3 พับกลีบบายศรีและพับฝ้านูง
2. เตรียมฐานบายศรี โดยการตัดหยวกกล้วยหรือก้านผักตบชวา มัดให้ได้ขนาดเท่ากับปากภาชนะและเกลารฐานเพื่อเสริมให้บายศรีแต่ละชั้นมีความสูงให้ได้จังหวะที่สวยงาม นึกใบตองหุ้มโดยรอบเพื่อปิดและป้องกันการเห็นฐานการเหี่ยวของผักตบชวา
3. การเย็บตัวบายศรี โดยการพับกลีบบายศรีแบบต่าง ๆ แล้วเย็บให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการ

4. การเย็บตัวเมงดาทำได้หลายแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการประดิษฐ์แบบไหน
5. การทำกรวย ซึ่งมีแบบธรรมดาและแบบลวดลายต่าง ๆ
6. เตรียมดอกไม้ ใบไม้ ในการประดับตกแต่ง

เครื่องสังเวยที่ใช้ในพิธีกรรม(พานบายศรี)

- พิธีกรรมในการไหว้ครูบายศรีจะใช้เครื่องสังเวย เช่น ดอกไม้ รูป เทียน ต่อมาได้จัดเครื่องสังเวยเพิ่มขึ้นอีก เพื่อให้การไหว้ครูมีความเป็นสิริมงคล เครื่องสังเวยต่าง ๆ มีดังนี้
1. ขนมหองหยิบ เชื่อว่า เป็นเครื่องทองที่เจริญด้วยทรัพย์สินเงินทอง ลาภยศ สรรเสริญ และความเป็นผู้นำ
 2. ขนมหองหยอด เชื่อว่า เป็นเครื่องทองที่เจริญด้วยทรัพย์สินเงินทอง ลาภยศ สรรเสริญ และความเป็นผู้นำ
 3. ขนมหองเอก เชื่อว่า ความเป็นเอก ความเป็นหนึ่ง
 4. ขนมหองรอง เชื่อว่า เป็นเครื่องทองที่เจริญด้วยทรัพย์สินเงินทอง ความยืดยาวในชีวิต
 5. ขนมหองหนุน เชื่อว่า จะได้รับการสนับสนุน เป็นสิ่งดีสำหรับตัวเอง
 6. ขนมหองชั้น, ขนมหองฟู เชื่อว่า จะมีความเจริญรุ่งเรือง ฟูเฟื่องยิ่งขึ้น
 7. ข้าวตอก, น้ำหวาน, เหล้าขาว เชื่อว่า เป็นเครื่องสังเวยเหล่าบรรพบุรุษต่าง ๆ
 8. พวงมาลัย ดอกไม้สด ของหอม เชื่อว่า เป็นการแสดงความเคารพบูชา ความศรัทธา
 9. มะพร้าวอ่อน เชื่อว่า จะมีแต่ความสะอาด ความบริสุทธิ์
 10. รูป – เทียน เป็นเครื่องที่แสดงความเคารพ
 11. หมาก พลู บุหรี่ ยาเส้น ข้าวต้มแดง ข้าวต้มขาว (คนในสมัยก่อนใช้บูชา)

ใบงานที่ 11

เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น

งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ออกแบบพานบายศรีได้เหมาะสมสวยงาม
2. พับกลีบบายศรีได้สวยงาม
3. เย็บตัวบายศรีได้อย่างละเอียดประณีต
4. จัดตกแต่งพานบายศรีเสร็จทันเวลากำหนด
5. คิดราคาต้นทุน ราคาจำหน่ายผลงานสำเร็จได้ถูกต้อง

คำชี้แจง

ให้นักเรียนดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

1. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 – 6 คน แต่ละกลุ่มเลือกประธาน 1 คน เลขานุการ 1 คน
2. แต่ละกลุ่มศึกษาเอกสารประกอบการเรียนการสอน ชุดที่ 11 ใบความรู้ที่ 11 และใบงานที่ 11 เรื่อง การประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น
3. แต่ละกลุ่มออกแบบ และแบ่งหน้าที่กันปฏิบัติงาน ดังนี้
 - ฉีกใบตอง พับตัวบายศรี
 - เย็บตัวบายศรี
 - จัดตกแต่งพานบายศรี
 - คิดราคาต้นทุน ราคาจำหน่าย
4. แต่ละกลุ่มนำผลงานสำเร็จส่งครู กลุ่มละ 1 ชิ้นงาน
5. แต่ละกลุ่มทำความสะอาดสถานที่ปฏิบัติงาน
6. แต่ละกลุ่มจดวัสดุ อุปกรณ์ที่จะต้องเตรียมมาปฏิบัติงานในครั้งต่อไป

การประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น

วัสดุอุปกรณ์ในการประดิษฐ์พานบายศรีสามชั้น มีดังนี้

1. ใบตองตานี	6. ดอกดาวเรือง
2. เชื่อมือ เบอร์ 8	7. ดอกบานไม่รู้รุ่ย
3. ด้ายสีเขียว	8. ดอกกรัก
4. พาน	9. กุหลาบมอญ
5. โฟม หรือ หยวกกล้วย	10. ลวด

ขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น

1

ขั้นตอนที่ 1

เตรียมพาน กรูโฟมบนตะลุ่มมุกให้แน่น
และเรียบ

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้นถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ณะทองพิทักษ์

2

ขั้นตอนที่ 2

ตัดโพมเป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลางให้
เหมาะสมสวยงาม จับจีบใบตองรอบฐานโพม

3

ขั้นตอนที่ 3

ตัดโพมเป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง
ลดหลั่นกับชั้นแรก จับจีบใบตองรอบฐานโพม
ในชั้นที่ 2

4

ขั้นตอนที่ 4

ตัดโพมเป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง
ลดหลั่นกับชั้นที่ 2 จับจีบใบตองรอบฐานโพมใน
ชั้นที่ 3

5

ขั้นตอนที่ 5

ฉีกใบตอง 2 ชั้น วางซ้อนสลับทางกัน
พับทบแยกริมใบตองเข้ามาเล็กน้อย

ภาพที่ 2-5 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

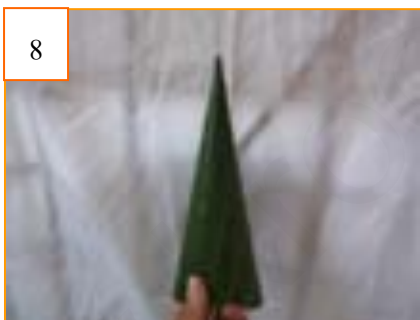
ขั้นตอนที่ 6

ม้วนโคนกรวยเข้ามาเรื่อย ๆ ให้ยอด
เรียวแหลม

ขั้นตอนที่ 7

ม้วนจนหมดริมใบตอง ปรับริมใบตอง
ให้อยู่ตรงกลาง

ขั้นตอนที่ 8

ตัดปากกรวยให้เสมอกัน

ขั้นตอนที่ 9

ฉีกใบตองกว้างประมาณ 3 นิ้ว

ภาพที่ 6-9 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

ขั้นตอนที่ 10

พับใบตองด้านซ้ายเฉียงมาทางขวา

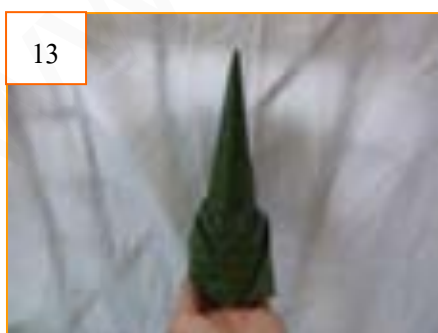
ขั้นตอนที่ 11

พับใบตองริมขวาเฉียงมาทับสันทบ
ด้านซ้าย(จะได้กลีบสามเหลี่ยม)

ขั้นตอนที่ 12

ติดกลีบสามเหลี่ยมลงบนกรวย
เย็บขึ้น – ลงให้แน่น

ขั้นตอนที่ 13

ติดกลีบสามเหลี่ยมรอบกรวยและติดสับ
หว่างเป็นชั้น ๆ โดยรอบกรวย

ภาพที่ 10 – 13 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

14

ขั้นตอนที่ 14

ตัดกลีบประมาณ 15 – 20 ชั้น

15

ขั้นตอนที่ 15

มอบปากกรวยให้เรียบร้อย

16

ขั้นตอนที่ 16

ยึดกรวยประดิษฐ์เป็นยอดพานบายศรี

17

ขั้นตอนที่ 17

ถักใบตองกว้าง 2 ชั้นริมใบตอง
ด้านแข็งอยู่ทางซ้ายมือ มือขวาจับใบตอง
ด้านอ่อนพับทบเข้ามามาประมาณ 1/2 นิ้ว

ภาพที่ 14 – 17 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

ขั้นตอนที่ 18

ม้วนโคนกลีบเข้ามาเรื่อย ๆ ให้อยู่ตรงกึ่งกลางกลีบ

ขั้นตอนที่ 19

ม้วนจนหมดริมใบตอง ปรับริมใบตองให้อยู่ตรงกึ่งกลางกลีบ

ขั้นตอนที่ 20

ถือใบตองกว้าง $1\frac{1}{4}$ นิ้ว วางทับด้านหลังกลีบให้ต่ำกว่าปลายกลีบประมาณ 1 นิ้ว

ขั้นตอนที่ 21

พับทบใบตองด้านขวาให้ชิดกับกลีบ

ภาพที่ 18 – 21 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

22

ขั้นตอนที่ 22

พับตลบกลีบทางขวาให้เป็นแนวเส้นโค้ง

23

ขั้นตอนที่ 23

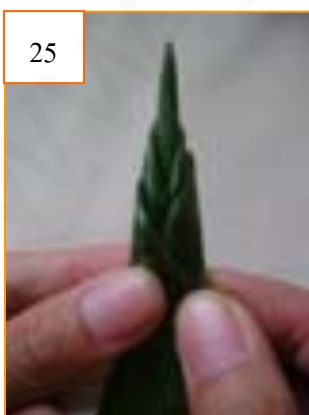
พับทบใบตองด้านซ้ายให้ชิดกับกลีบ

24

ขั้นตอนที่ 24

พับตลบกลีบทางซ้ายให้เป็นแนวเส้นโค้งทับสันทบด้านขวา

25

ขั้นตอนที่ 25

ฉีกใบตองกว้าง 1 ¼ นิ้ว นำมานุ่งเป็นชั้นที่ 2

ภาพที่ 22 – 25 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์ฟานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

ขั้นตอนที่ 26

วางกลีบขนนม ลดหลั่นกันห่มด้วยบายศรีแบบสวมด้านหลัง

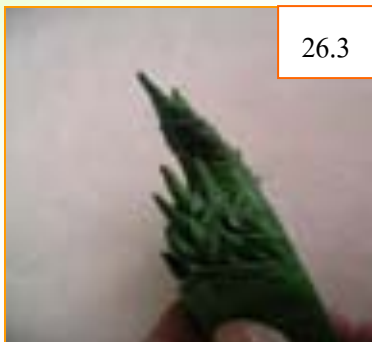
26

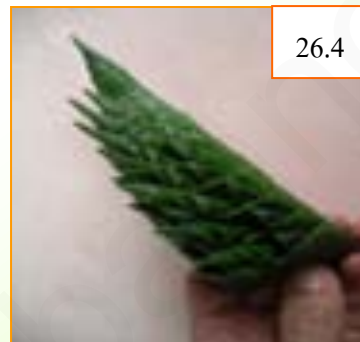
26.1

26.2

26.3

26.4

26.5

ขั้นตอนที่ 27

นำกลีบบายศรีจำนวน 8 ดับ เลียบลงที่ฐานโคมชั้นแรก โดยใช้ไม้ขัดบายศรีเสียบให้แน่น

27

27.1

27.2

27.3

ภาพที่ 26 - 27.3 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

28

ขั้นตอนที่ 28

ชั้นที่ 2 วางกลีบบายศรีจำนวน 8 ตับ
ให้สับหว่างกับชั้นแรก โดยรอบใช้ไม้ขัดบายศรี
เสียบให้แน่น

29

ขั้นตอนที่ 29

ชั้นที่ 3 วางกลีบบายศรีจำนวน 4 ตับ
โดยรอบใช้ไม้ขัดบายศรีเสียบให้แน่น

30

ขั้นตอนที่ 30

ฉีกใบตองกว้าง $1 \frac{1}{4}$ นิ้ว พับกลีบขนม
25 ชั้นจำนวน 8 ตัวต่อจากกลีบนิ้วมือนาง
ตามลวดกลีบขนม เพื่อตัดให้โค้งงอตาม
ต้องการ(เป็นเปีย)

31

31.1

ขั้นตอนที่ 31

ปักเปียสับหว่างกับตัวบายศรีชั้นแรก
โดยรอบ

ภาพที่ 28 - 31.1 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทอง
พิทักษ์

ขั้นตอนที่ 32

ปักดอกดาวเรืองใส่ระหว่างตัวบายศรี

ขั้นตอนที่ 33

ปักดอกดาวเรืองประดับพานบายศรี
ทั้ง 3 ชั้น และปักดอกกรักที่ตัวบายศรีให้ลดหลั่น
สวยงาม

ขั้นตอนที่ 34

มัดกลีบดาวเรืองติดกับก้านกก

ขั้นตอนที่ 35

มัดกลีบชั้นที่ 2 สับหว่างกับชั้นแรก

ภาพที่ 32 – 35 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

36

ขั้นตอนที่ 36

มัดกลีบดาวเรืองประมาณ 3 – 4 ชั้น

37

ขั้นตอนที่ 37

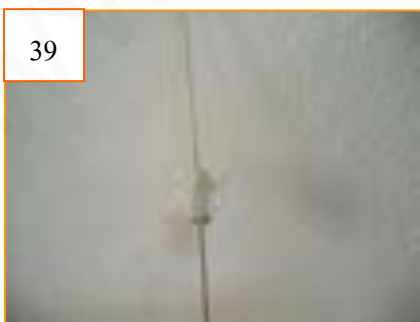
ร้อยอุบะดาวเรืองตกแต่งฐานบายศรี

38

ขั้นตอนที่ 38

ผูกอุบะดาวเรืองโดยรอบ ร้อยดอกกรัก
ปิดรอยต่อโดยรอบฐานพานบายศรี

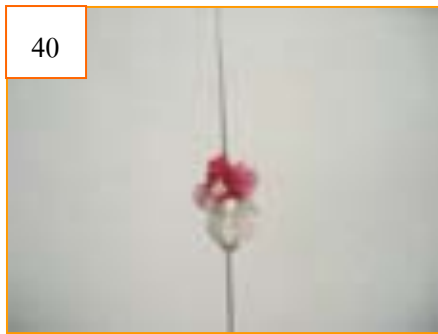

39

ขั้นตอนที่ 39

ร้อยดอกกรักลงในเข็มมาลัยเป็นฐาน

ภาพที่ 36 – 39 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้นถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

ขั้นตอนที่ 40

ร้อยกลีบกุหลาบจำนวน 5 กลีบ
โดยรอบ ส่งกลีบให้สั้นที่สุด

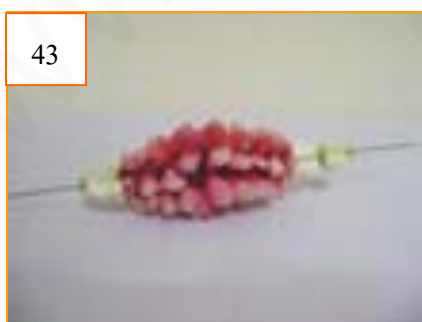
ขั้นตอนที่ 41

ส่งกลีบยาวขึ้นในแต่ละแถว และเพิ่ม
จำนวนกลีบช่วงกลางของมาลัยค้อมให้ส่งกลีบยาว
ที่สุด

ขั้นตอนที่ 42

เริ่มส่งกลีบให้สั้นลงและลด จำนวนกลีบ
ในแต่ละชั้นเท่ากับตอนขึ้นต้น

ขั้นตอนที่ 43

ปิดมาลัยค้อมด้วยดอกกรักขนาดดอกใหญ่
ไปหาดอกเล็ก

ภาพที่ 40 – 43 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

44

ขั้นตอนที่ 44

ร้อยดอกพุทธรักษาจากดอกกรักจนสุด
ปลายเข็ม

45

ขั้นตอนที่ 45

ปักกล้วยตมเป็นยอดพานบายศรี 3 ชั้น

ภาพที่ 44 – 45 แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พานบายศรี 3 ชั้น ถ่ายภาพโดย รุ่งทิพย์ ชนะทองพิทักษ์

ภาพสำเร็จพานบายศรี 3 ชั้น (ภาพถ่าย)

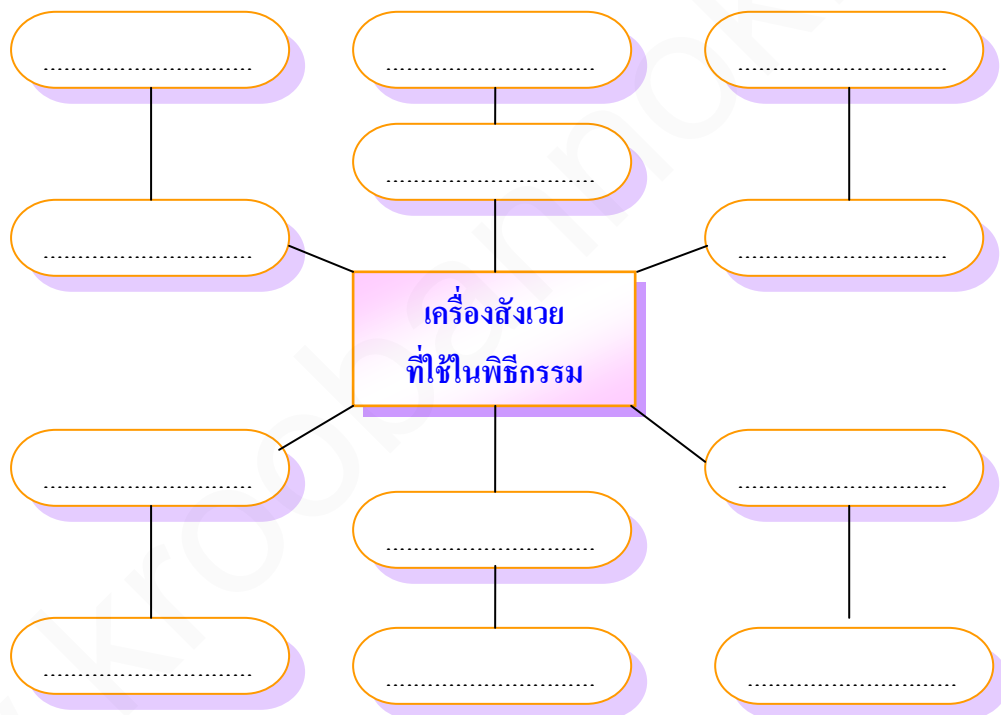
แบบฝึกหัดที่ 11
เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น
งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง

จงเขียนแผนผังความคิดดังต่อไปนี้

- ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิดเครื่องสังเวทที่ใช้ในพานบายศรี 3 ชั้น (10 คะแนน)

ชื่อ – สกุล เลขที่

สรุปผล

นักเรียนจะต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 7 คะแนน จึงจะผ่านเกณฑ์

ผ่าน

ไม่ผ่าน

ลงชื่อ ผู้ตรวจ

(.....)

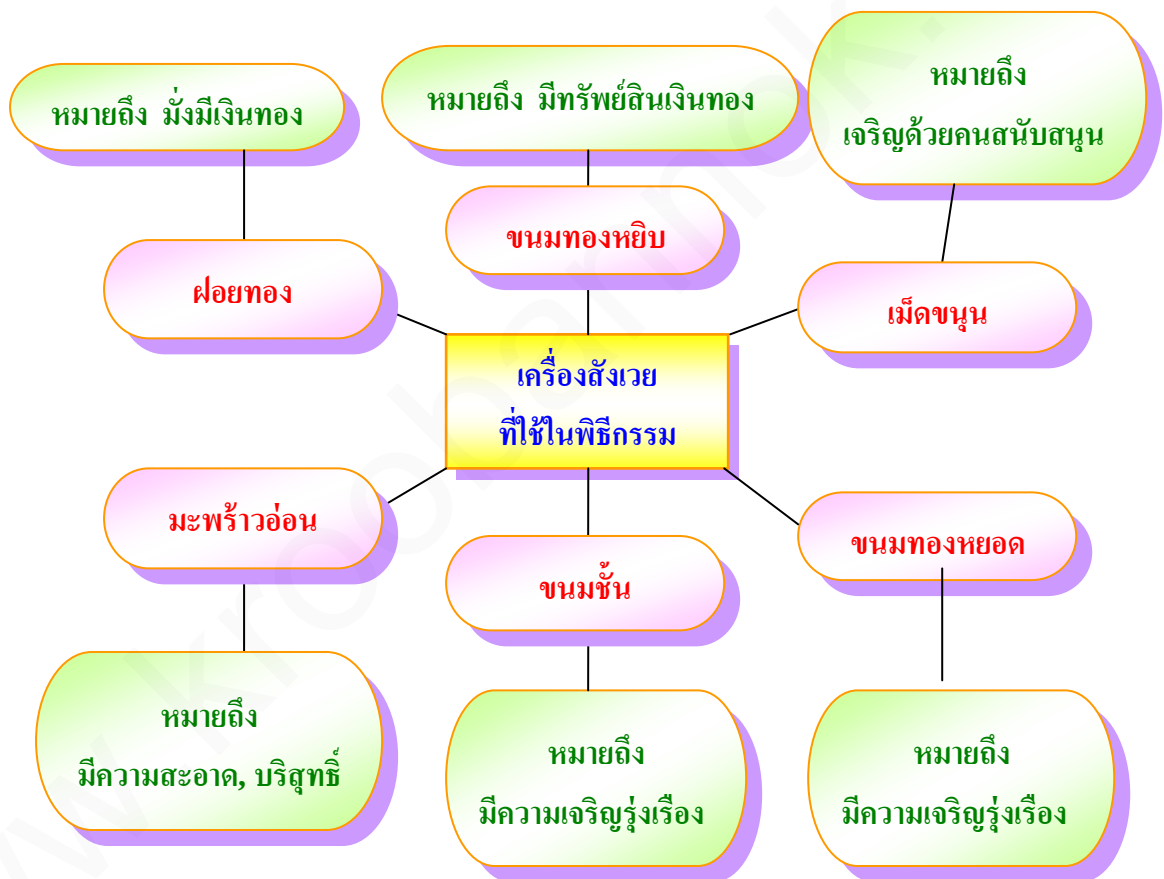
เฉลยแบบฝึกหัดที่ 11
เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น
งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง

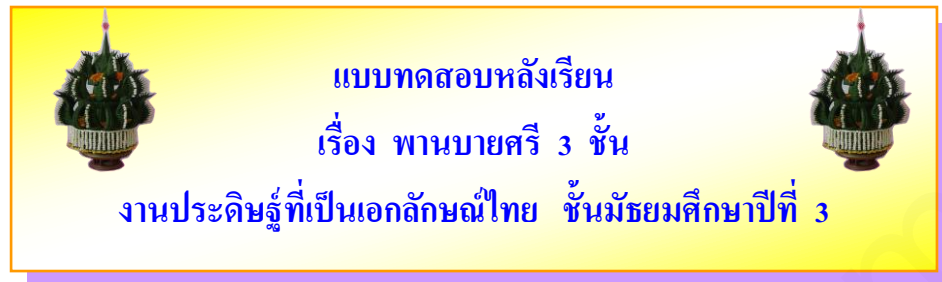
จงเขียนแผนผังความคิดดังต่อไปนี้

- ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิดเครื่องสังเวทที่ใช้ในพานบายศรี 3 ชั้น

ไม่ยากเลยใช่ไหมครับ ...

คำชี้แจง

ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวแล้วทำเครื่องหมาย X ลงในกระดาษคำตอบ

1. คุรบายศรี ในการทำพานบายศรี หมายถึงใคร ก. ผู้ที่บูชาบายศรี ข. ผู้ที่รู้เรื่องบายศรี ค. ผู้ที่ทำพิธีบายศรี ง. ผู้ประดิษฐ์พานบายศรี 2. ก่อนที่จะเริ่มเรียนการประดิษฐ์บายศรี มีการปฏิบัติอย่างไร ก. ครูสอนวิชางานประดิษฐ์ทั่วไป ข. ครูสอนเรื่องการประดิษฐ์ใบตอง ค. ครูจับมือลูกศิษย์สอนพับใบตอง ง. ครูสอนการเชิดใบตอง 3. พานบายศรีมีประโยชน์อย่างไร ก. ใช้ใส่ขนมอาหารที่เป็นมงคล ข. ใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง ค. ใช้ในพิธีสำคัญระดับกระทรวงลอย ง. ใช้ในงานพิธีทางราษฎร เช่น พิธีสู่ขวัญ พิธีรับขวัญ	4. เครื่องสังเวยที่ใช้ในพานบายศรีจะเลือกใช้ชื่อที่มีความหมายเป็นสิริมงคล ข้อเลือกถูกต้อง ก. ขนมห้วยปู ขนมหั่น ขนมหองหีบ ข. ขนมหอดช่อง ขนมหาล ขนมหุ้น ค. ขนมหองหีบ หองหยอด ขนมหกรก ขนมหอดช่อง ง. ขนมหุ้น ขนมหั่น ขนมหะโก 5. ใบตองที่เหมาะสมในการประดิษฐ์พานบายศรีคือข้อใด ก. ใบตองกล้วยหักมุก ข. ใบตองกล้วยหอมทอง ค. ใบตองกล้วยน้ำว้า ง. ใบตองตานี 6. วิธีการในข้อใดที่จะทำให้บายศรีมีความสดใช้ได้นาน ก. กลุ่มด้วยถุงพลาสติกใหญ่ ข. ห่อชิ้นงานด้วยผ้าสาธิตสองชั้น หุบน้ำหมาด ๆ ค. วางผึ่งลมและตากน้ำค้างกลางคืน ง. ใส่ถุงพลาสติกมัดปากถุงให้แน่น

7. ชั้นบายศรีที่นิยมกันมากที่สุดคือข้อใด

ก. 11 ชั้น

ข. 9 ชั้น

ค. 7 ชั้น

ง. 5 ชั้น

8. ข้อทิพย์ประดิษฐ์พานบายศรีเสร็จเรียบร้อยแล้ว
แล้วนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้
ระหว่างเรียน ข้อใดคือวิธีการคิดราคา
จำหน่ายสินค้าที่ถูกต้อง

ก. ต้นทุน + กำไร $\Rightarrow$ ราคาขาย

ข. ต้นทุน + ค่าดำเนินการ $\Rightarrow$ ราคาขาย

ค. ต้นทุน + ค่าดำเนินการ + กำไร
 $\Rightarrow$ ราคาขาย

ง. ต้นทุน + วัสดุอุปกรณ์ $\Rightarrow$ ราคาขาย

9. ขนมหอมหยอดเป็นขนมที่เป็นสิริมงคล
มีความหมายว่าอย่างไร

ก. ความมีชีวิตที่ยืนนาน

ข. ความเป็นหนึ่ง สมบูรณ์

ค. ความสุขสมบูรณ์

ง. ความมั่งมีเงินทอง

10. วัสดุชนิดใดที่ใช้ยึดตัวบายศรีเพื่อเป็นฐาน
ให้แข็งแรง

ก. ก้านผักตบชวา หยวกกล้วย โฟม

ข. ดั่นกล้วย ไม้เนื้ออ่อน ฟาง

ค. ก้านกล้วย ดั่นตะไคร้

ง. ดั่นกก ดั่นตะไคร้

ตรวจคำตอบ

จากเฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

หน้าถัดไปได้เลยนะ ...

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง พานบายศรี 3 ชั้น

งานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.	ง
2.	ค
3.	ง
4.	ก
5.	ง
6.	ข
7.	ข
8.	ค
9.	ง
10.	ก

บรรณานุกรม

- มรณี เทศเจริญ. เทคนิคการแกะสลักผัก – ผลไม้และงานใบตอง. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช, 2542.
- จักรพันธ์ รูปงาม. กระทอลอยวิจิตร. กรุงเทพมหานคร : วาดศิลป์, 2551
- จันทนา เพชรสงคราม. งานใบตอง. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2547.
- บุษกร แข่งเจริญ. ศิลปะประดิษฐ์และตกแต่งกระทง. กรุงเทพมหานคร : เพชรกะรัต, ม.ป.ป.
- พยุพรรณ พรสุขสวัสดิ์. งานใบตองวิจิตรตองนวลมวบบุผา. กรุงเทพมหานคร : แม่บ้าน, ม.ป.ป.
- ภัทราวุธ ทองแย้ม. บายศรีของสูงที่ทรงคุณค่า. กรุงเทพมหานคร : แม่บ้าน, ม.ป.ป.
- มณีนันท์ จันทนะพะลิน. งานใบตอง ชุดมรดกไทย เล่ม 3 ปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.
- ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ. งานใบตองดอกไม้เครื่องสด 2. กรุงเทพมหานคร : วาดศิลป์, 2551
- , ภาชนะใบตอง. กรุงเทพมหานคร : อินเทอร์เน็ตโปรชาชน, 2547.
- ศุภลักษณ์ ทับทิว. กระทงลอย. กรุงเทพมหานคร : วาดศิลป์, 2550
- ศุภลักษณ์ บัญจรัตน์. บายศรีปากชาม. กรุงเทพมหานคร : เพชรกะรัต, ม.ป.ป.
- สุพัสดา ศรีอุดร. การประดิษฐ์พานรับน้ำพระพุทธรูป. กรุงเทพมหานคร : วาดศิลป์, 2551
- , งานใบตอง 1. กรุงเทพมหานคร : วาดศิลป์, 2550.
- , ภาชนะใบตอง. กรุงเทพมหานคร : วาดศิลป์, 2551.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. งานใบตอง. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา, 2534.
- , เอกสารเสริมความรู้กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา, 2534.